

Малєєва Валерія Олександрівна

Науковий керівник к.е.н., доцент Піскунов Р.О.

*Харківський Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Україна*

Компаративний аналіз дефініції поняття «запаси» в обліковій системі підприємства

Анотація. У даній роботі уточнено дефініцію «запаси» та сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення визначення сутності даного поняття.

Ключові слова: запаси, матеріальні активи, виробничі запаси.

Оборотні активи займають питому вагу серед усіх активів підприємства і є одним з найголовніших елементів діяльності суб'єкта господарювання, що впливають на кількісні та якісні параметри виробництва. Запаси є важливою обліково-економічною категорією та об'єктом бухгалтерського обліку, що займає вагоме місце в оборотних активах, бере участь у формуванні кінцевого продукту діяльності підприємства й входить до вартості його власного капіталу.

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства напряму залежить від організації і ведення бухгалтерського обліку запасів, і саме тому науковці досліджують це питання з різних точок зору, аналізують особливості ведення обліку основних засобів, виділяючи певні особливості, та роблять науково-обґрунтовані висновки та рекомендації. Дослідження даного питання можна знайти в роботах таких науковців як Л. Ю. Шевців, З. Б Живко, Е. А. Зінь, С. В. Мочерний та інших.

Огляд опрацьованої літератури і множини багатоманітних тлумачень терміну «запаси» дає змогу зрозуміти, що не існує єдності в підходах і визначеннях. Метою роботи є аналіз понять «запаси», обґрунтування

відмінностей між категоріями «матеріальні запаси», «виробничі запаси», уточнення понятійно-категоріального апарату.

Слід зазначити, що головною відмінністю в підходах до визначення та причиною такої суперечливості є різне трактування, адже в багатьох літературних джерелах термінологія має різну назву: «запаси» трактуються як «виробничі запаси», «матеріальні активи», «предмети праці» тощо, що ототожнюються авторами. По-перше, причиною цього є те, що формування зазначеної термінології у вітчизняній науковій літературі відбулося до впровадження П(С)БО, що визначили «запаси» відповідно до МСБО, та стали основою для їх подальшого вивчення. По-друге, це суперечливість визначення термінів «запаси» та «виробничі запаси» між положеннями стандартів бухгалтерського обліку та планом рахунків, адже відповідно до стандартів терміни «запаси» і «виробничі запаси» є тотожними, а згідно з планом рахунків термін «запаси» ширший за термін «виробничі запаси». Основну увагу в даній роботі приділено поняттю «запаси» і його аналізу. В Таблиці 1 можна побачити, як по-різному автори трактують визначення.

Таблиця 1

Трактування терміну «запаси»

№ з/п	Дже-рело	Визначення терміну «запаси»	Власний коментар
1	2	3	4
1	[3]	Активи, що утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.	Визначення охоплює широку сферу використання, що в сукупності утворюють цілісне, обґрунтоване та економічно доведене поняття.
2	[4]	Запаси – це активи, які передбачені для подальшого продажу в ході звичайної діяльності; що знаходяться у процесі виробництва для такого продажу, або ті, що знаходяться у	Поняття «запаси» сформовано з точки зору їх функціональних особливостей при участі у виробничих циклах, а

		вигляді сировини та матеріалів, які будуть використовуватись у процесі виробництва або надання послуг, за винятком незавершеного виробництва, що виникає за угодами на будівництво, включаючи безпосередньо пов'язані з ними угоди на надання послуг, фінансових інструментів та біологічних активів, що належать до сільськогосподарської діяльності, та сільськогосподарська продукція в момент її збирання.	також виокремлені функцій, що не належать до визначення «запасів» відповідно.
3	[5]	Запаси – наявність відповідних матеріальних ресурсів, до яких належать засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності, необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, і ще не використовують.	Визначення сформоване з точки зору мети їх використання та покладених на них функцій, зокрема соціальної.
4	[6]	Запаси – це ресурси (активи) підприємства, які зберігаються для продажу за умов звичайної господарської діяльності або перебувають у процесі виробництва для такого продажу, або утримуються для споживання у виробничому процесі чи при наданні послуг, а також для управління підприємством (сировина і матеріали, комплектуючі вироби, готова продукція, паливо, будівельні матеріали, товари, малоцінні та швидкозношувані предмети тощо).	Термін «запаси» визначено з точки зору їх функціональних особливостей при участі у виробничих циклах.
5	[7]	Запаси – товари та матеріали, що постачаються та зберігаються на підприємстві. Вони утворюються кожен раз, коли ресурси, що надходять чи виходять з підприємства не використовуються, хоч і доступні.	Визначення сформовано на засадах руху запасів за умов їх участі у виробничих циклах, зберігання та постачання, причини накопичення.
6	[8]	Запаси – це будь-які ресурси підприємства, що призначені для	Визначення сформоване з точки зору їх

		використання, але тимчасово не використовуються (сировина, матеріали, паливо, обладнання, машини, товари, електроенергія тощо).	призначеної мети й часових періодів їх використання та невикористання.
7	[9]	Під запасами розуміються матеріальні цінності, які перебувають на складах постачальників у вигляді готової продукції, на проміжних складах та складах споживачів.	Визначення ґрунтується на формі розміщення запасів у вигляді кінцевої продукції.

Проаналізувавши наведені твердження можна сказати, що дане визначення можуть пов'язувати з метою призначення, функціональними особливостями, формою та місцем розміщення, їх рухом. Тому подані визначення необхідно узагальнити за допомогою виділення ознак (Таблиця 2).

Таблиця 2

№	Ознака Автор	Матеріальні цінності/активи	Процес виробництва	Подальший продаж	Подальше використання	Управління підприємством	Визначення їх місцезнаходження
1	[3]	+	+	+	+	+	-
2	[4]	+	+	+	+	+	-
3	[5]	+	+	-	+	-	-
4	[6]	+	+	+	+	+	-
5	[7]	+	-	-	+	+	-
6	[8]	-	+	-	+	-	-
7	[9]	+	-	-	-	-	+
8	Власне визначення	+	+	+	+	+	+

Підходи щодо розуміння терміну «запаси»

Проаналізувавши сутність поняття терміну «запаси» та визначень, наведених у Таблиці 1, варто сформулювати наступне визначення: запаси - матеріальні активи, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, ті, що утримуються для подальшого продажу або для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, забезпечення розширеного відтворення, а також управління підприємством, що

знаходяться на складах постачальників у вигляді готової продукції, на проміжних складах, але не використовуються в даний момент часу, хоча й є доступними ресурсами для підприємства.

Наведене формулювання поняття запаси може бути використане вченими-економістами для подальших досліджень в сфері господарського виробництва як теоретичного поняття, так і на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

Література:

1. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». № 4 (44). Львів: Економічні науки, 2018, Т.2: Організація та методика обліку виробничих запасів як важливою складовою оборотних активів підприємства/ заг. ред. Шевців Л. Ю. 235 с.
2. Тичук З. Д. Облік виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах: автореферат: 08.00.09. Київ, 2009. 23 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку: : затв. Наказом Мініфіну України від 20 жовтня 1999 р. № 246. 9 «Запаси». 2015. 1 січня.
4. МСБО 2. Запаси (IAS 2. Inventories).
5. Економічна енциклопедія: у 3 томах. Київ 2000. Т. 1/ заг. ред. Мочерний С. В. 864 с.
6. Живко З. Б., Живко М.О. Живко І. Ю. Живко З.Б. Словник сучасних економічних термінів . Львів: ЛНУ, 2007. 384 с.
7. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок; пер. с англ. В. Н. Егорова. ЮНИТИ-ДАНА, Москва: 2003. 503 с.
8. Багрій К. Л. Поняття матеріальних запасів підприємства: необхідність їх створення. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 2009. Вип. IV. Економічні науки. С. 104–109.
9. Маркс К. Повна збірка творів: Видавництво політичної літератури. Т. 24. XIV. Москва. 690 с.